

Posudek vedoucího na diplomovou práci Bc. Petra Pravdy *Od masové strany ke straně catch-all? ČSSD ve 30. a 40. letech 20. století.*

Obligátní rozsah práce je naplněn; formální náležitosti (systém odkazování, seznam literatury, obsah, abstrakt) jsou v pořádku (není mi jen jasný smysl oddělování „článků v časopisech“ od „odborné literatury“ v seznamu zdrojů). Zdroje jsou relevantní (teoretická literatura, archivní zdroje, sekundární literatura; autor se snad mohl po teoretické stránce opřít o poněkud širší spektrum zvláště Kirchheimerových textů) a práce obsahuje přehled zdrojů i jistý přehled dosavadního bádání.

Optika práce je skutečně oborově politologická tzn. namísto historického popisu snaha aplikovat na historický materiál teorii, použít teorii jako nástroj vysvětlení. Tváří v tvář mým zkušenostem se studentskými pracemi na historická témata je to osvěžující změna, zvláště pak v kombinaci s autorovým odmítnutím retrospektivní determinace 3. republiky jako komunistického autoritářského režimu.

Práce vychází z teorie (Kirchheimerova teorie proměny masových stran ve strany catch-all), s níž se autor opravdu seznámil – patří tak v domácí politologii k velmi exkluzivnímu klubu – a v dostatečné míře ji porozuměl, odvodil z ní otázky a hypotézy. Problém vztahu mezi aktérem a strukturou v Kirchheimerově přístupu je složitý mj. proto, že se v různých textech vyjadřuje různě – což měl autor postřehnout i třeba ve srovnání textu z r. 1961 a 1966, ještě výraznější by to bylo, pokud by četl také Kirchheimerovy texty německé – , ale autorova interpretace (Kirchheimer není strukturálně deterministický, ani společenská proměna ani charakter stranického systému pro něj nejsou určující, klíčové je rozhodnutí aktérů a jejich kalkul), jakkoli v domácím prostředí nezvyklá, je legitimní.

Samostatnou otázkou samozřejmě je, jestli Kirchheimer zamýšlel své teze opravdu jako teorii určenou k testování, v tomto směru ovšem nepanuje ani v odborných kruzích jednota a autor sám otázku mlčky obchází. Do jisté míry obchází i otázku aplikovatelnosti teorie, kdy sice volí kritéria pro institucionalizaci stranického systému (Mainwaring a Scully) a pro soutěživost (Przeworského) - obojí teoretické vymezení autor přebírá ze sekundární literatury, což není úplně šťastné, neb mu pak unikají některé nuance¹ – ale nevysvětluje, proč je podmínkou aplikovatelnosti právě institucionalizovaný a zvláště soutěživý stranický systém (ne, že bych si já sám myslel, že není; autor by měl ale ukázat, proč si on myslí, že je).

Práce má výzkumnou otázku (resp. dvě otázky: jestli dle kritérii typologie můžeme hovořit u sociálních demokracie v daném období o posunu od masové strany ke straně catch-all; jestli

¹ Např. že Przeworski se vlastně nevěnuje soutěživosti stranického systému, ale demokratičnosti politického systému jako celku, byť v něm jako klíčovou hodnotu chápe soutěživost a klíčovou roli přisuzuje politickým stranám. Hovoří-li ale Przeworski o soutěživosti, hovoří o něčem jiném, než když třeba o soutěživosti stranického systému hovoří Sartori – což vynikne tehdy, pokud bychom optiku obou teoretiků zkusili aplikovat třeba právě na 3. republiku.

a jak je tento případný posun vysvětlitelný pomocí uvedené teorie), má hypotézu (posun proběhl a to v souladu s Kirchheimerovou teorií), autor připravil systém operacionalizace a sestavil sadu podmínek, za nichž bude hypotézu pokládat za potvrzenou. Struktura práce je logická.

Lze říci, že po koncepční stránce je práce připravena dobře, promyšleně, určité slabiny však lze nalézt v provedení.

Nejvýraznější slabinu představuje odpověď na druhou výzkumnou otázku (kap. 5). Autor pojednal odpověď stručně – což by samo o sobě nemusel být problém – ale nevyužil teorie v tom smyslu, v němž by mu mohla být nejužitečnější. Místo toho, aby ji využil jako nástroj vysvětlení konkrétního jevu (tj. jestli tuto konkrétní změnu vysvětluje konkrétní postup např. sociálně demokratických vůdců, který lze doložit tímto a tímto atd.), zaměřil se na to, jak by byla tato změna ideálně vysvětlitelná a spíše jakoby zopakoval jinými slovy své teze z teoretické kapitoly, tedy co by v principu mohlo znamenat, učinit vysvětlujícím faktorem roli aktéra.

Vedle toho bych připomněl ještě: Formální struktura je sice logická, ale vnitřní členění jednotlivých kapitol už stejně logické není (např. v rámci jednoho typu kapitoly je pořadí probíraných témat odlišné). Jazyková stránka věci je někdy poněkud problematická (výrazová redundance, stylistická neobratnost), byť v tomto směru práce nepředstavuje žádný zásadní rozdíl oproti průměru studentských prací.

Práci navrhuji hodnotit jako velmi dobrou.

PhDr. Martin Polášek, PhD., 27.1.2015